

Debatt

Utsättning av hotade dagfjärilsarter – löser eller skapar naturvårdsproblem?

Under en följd av år har jag färdats per cykel under fjärilsinventeringar och bl a iakttagit att dagaktiva fjärilsarter i skogstrakter gärna använder sig av vägar vid sin förflyttning mellan olika miljöer. De utsätter sig då för en mycket stor risk att bli skadade av trafiken. Vägkanternas blomsterrikedom har en stor dragningskraft på nektarsökande fjärilar. Även vägbanans salter och mineraler, liksom dess värmeutstrålning under kvällen lockar till sig fjärilarna. Under sommaren 1994 påträffade jag stora mängder av påkörda fjärilar i det livligt trafikerade vägnätet längs Upplandskusten. Trafikdödens effekt var särskilt påtaglig hos de tröga bastardsvärmarna. Längs bommade eller svagt trafikerade skogsvägar påträffades ca 100–1000 blombesökande individer i genomsnitt per 10 m vägsträcka Längs vägar som i stort sett endast trafikeras av sommarstugeägare var antalet nere i 1–10/10 m och längs riks- och Europavägar påträffades högst enstaka individer trots likartad jordmån och växtlighet.

Klarar våra hotade, sårbara och hänsynskrävande dagfjärilsarter som är beroende av olika former av tidig skogssuccession av att förflytta sig till nya miljöer när de gamla vuxit igen? Dessa arters krav på speciella värdväxter och lämpligt mikroklimat för sina larver medför ofta betydande avstånd mellan lämpliga miljöer såväl ur lokalt som regionalt perspektiv. Den långtgående omvandlingen av naturskog till plantager genom dikning och plantsättning förkortar avsevärt den för många arter gynnsamma successionsfasen med öppna friska fuktmarker. De lokala populationerna måste därför lyckas med populationstillväxt och migration under allt kortare tidsrymd.

Fragmenteringen av lämpliga skogsmiljöer och barriärer av jordbrukslandskap med blomsterfattiga monokulturer försvårar spridning över större

avstånd. Sannolikt har få dagfjärilsarter idag potential att framgångsrikt sprida sig ens under klimatiskt mycket gynnsamma år. Slumpmässiga faktorer kan vara orsak till att arter försvunnit från små förekomstområden som tidigare haft starka populationer. Jag tänker då speciellt på den negativa effekten av flera kyliga somrar i följd.

Jag har funnit det motiverat att hjälpa en utrotningshotad art, boknätfjärilen (*Euphydryas maturna*), genom utsättning av larver i lämplig miljö i Västmanland. En sådan utsättning ägde rum 1986 i ett urkalkområde med ask, som är avskilt från boknätfjärilens huvudförekomst av en större sjö. Här har arten funnit sig till rätta utan fortsatta stödutsättningar. Äldre fynd från Kilsbergssområdet i Närke visar att arten varit vidare utbredd. Jag har här funnit ett antal lämpliga områden där arten på försök kunde utsättas. Jag har studerat boknätfjärilen sedan 1985 (1992–94 på heltid), med stöd från WWF.

I länder som långt tidigare erfarit naturmiljöns utarmning och effekterna på fjärilsfaunan är man idag i full gång med olika utsättningsprojekt. I England har ett flertal äldre utsättningar skett på privat initiativ. Dessa är dåligt dokumenterade, vilket man idag beklagar.

Jag föreslår att Faunavårdskommittén för evertebrater — Artdatabanken bör få utslagsröst i viktigare utsättningsärenden. Naturvårdsverket bör även kontaktas om arten ifråga behöver någon form av fortlöpande åtgärdsprogram.

Jag önskar höra vad Entomologisk Tidskrifts läsare har för åsikt om utsättning av hotade insektsarter och att ämnet tas upp till debatt.

*Claes Eliasson, Bäcktorpet,
Torphyttan 16, 711 91 Lindesberg*